

چرا تفکر افضل عبادات است/ حدیثی از پیامبر(ص) درباره تدبیر

عبادت در اسلام انواعی دارد که افضل آن تفکر است که از تفکر برای معرفت و شناخت خدا تا اندیشه در خویش و اعمال و کردار و عاقبت خود را شامل می شود.

عبادت در اسلام انواعی دارد که افضل آن تفکر است که از تفکر برای معرفت و شناخت خدا تا اندیشه در خویش و اعمال و کردار و عاقبت خود را شامل می شود.

به گزارش خبرگزاری مهر، یکی از عوامل اصلاح و تربیت نفس در تعلیمات اسلامی، عادت کردن به تفکر است. تفکر باید برای انسان عادت بشود. عادت کردن به تفکر، یعنی درباره هر کاری که انسان می خواهد تصمیم بگیرد عادت داشته باشد که قبلا کاملا بر روی آن فکر بکند، و این کار از نظر اخلاقی همانند محاسبه نفس است و غیر از این که در هر کاری انسان باید قبلا فکر کند می گویند که در هر شبانه روز ولو چند دقیقه هم شده است انسان باید به خودش مجال بدهد که درباره خودش فکر کند و درباره کارهایی که باید در مورد آنها تصمیم بگیرد بیندیشد. فکر کردن به انسان روشنایی می دهد.

در اسلام تفکر خود نوعی عبادت است، بر همین مبناست که ما سه نوع عبادت داریم. عبادت بدنی مثل نماز خواندن، روزه گرفتن، عبادت مالی مثل زکات دادن، خمس دادن، و عبادت فکری، که افضل عبادات است.

ارزش تفکر از عبادت های دیگر خیلی بیشتر است یک ساعت تفکر ممکن است برابر باشد با شصت سال عبادت بدنی بدون تفکر. البته نباید سوء تفاهم بشود که مقصود جانشین سازی است که آن عبادت را رها کنید و به این بچسبید، قطعا مقصود این نیست. هر کدام در جای خود لازم و ضروری است مقصود بیان ضرورت این امر است.

اما یک سوال اساسی درباره تفکر که افضل عبادات خوانده شده مطرح است و آن اینکه تفکر در چی؟ بدون شک یکی از تفکرهایی که عبادت است تفکر کردن انسان درباره خودش است؛ یعنی خود انسان موضوع تفکر خودش باشد و این دو گونه است: یک وقت خود انسان به عنوان یک موضوع علمی موضوع تفکر اوست و یک وقت انسان درباره کارهای خودش تفکر می کند، درباره اینکه چگونه تصمیم بگیرد و چگونه کار بکند و همین جور بدون اندیشه تسلیم حوادث و جریانات نباشد. مقصود دومی است.

یک نوع دیگر تفکر که بدون شک عبادت است تفکر در عالم خلقت است. برای معرفت و شناخت خدا، تفکر در عالم خلقت لازم است. در قرآن کریم بر این موضوع تاکید شده از جمله در سوره آل عمران آیات 190 و 191. شکی نیست که اگر انسان در کار عالم و در نظامات عالم و در دقایق مخلوقات تامل و دقت کند و هدفش از این تامل و دقت و کشف رازهای عالم، این باشد که به حقیقت، بیشتر راه یابد و خدا را بیشتر بشناسد، این، هم علم است و هم عبادت؛ تفکر علمی است و عبادت.

یکی دیگر از تفکراتی که در قرآن مجید به آنها توجه شده است، تفکر در تاریخ است، تفکر در سرنوشت و سرگذشت اقوام و ملل گذشته که به این مطلب هم در متن قرآن توجه شده است. قرآن قصص و حکایات و چیزهایی را که ما اسمش را "تاریخ" می گذاریم به طور اشاره ذکر می کند، ولی قسمت هایی را که مایه های آموزش در آن زیاد است بیشتر یادآوری می کند و مخصوصا این مطلب را توجه می دهد که ما قصه و حکایت را ذکر نمی کنیم فقط برای این که یک وقتی گذرانده باشیم.

پیامبر (ص) خدا در روایتی می فرمایند: هرگاه می خواهی کاری را انجام دهی، اول درباره عاقبت آن کار تدبیر کن، بعد تصمیم بگیر. "تدبیر" معنایش این است که انسان نهایت امر، عاقبت کار و پشت سر کار را ببیند تنها چهره کار را نبیند هر کاری یک چهره ای دارد و یک پشت سری. انسان غالبا چهره کار را می بیند ولی پشت سر کار را نمی بیند مگر اینکه از آن کار رد شده باشد؛ آن وقت نگاه می کند، از پشت سر می بیند و بسا هست که کاری چهره اش یک جور است، پشت سرش جور دیگر. تدبیر به عاقبت این است که انسان قبل از اینکه کاری را انجام دهد، از پشت سر هم آن کار را مطالعه بکند.